

Euroopa piiri- ja rannikuvalve määruse ettepaneku kohta käivate Euroopa Andmekaitseinspektori soovitude kommenteeritud kokkuvõte

[Arvamuse täistekst (inglise, prantsuse ja saksa keeles) on Euroopa Andmekaitseinspektori veebilehel www.edps.europa.eu]

(2016/C 186/06)

Kommenteeritud kokkuvõte

Euroopa seisab silmitsi rõhuva rändekriisi ja suurenenud terrorismiohuga. Euroopa Liit soovib seetõttu tugevdada oma välispiiride haldust. Euroopa piiri- ja rannikuvalve määrusega kavatakse seega kehtestada Euroopa integreeritud piirihalduse üldpõhimõtted ja tugevdada Frontexi volitusi.

Euroopa Andmekaitseinspektor tunnustab seda rände efektiivsema ohjamise ja sisejulgeoleku tugevdamise vajadust, mis eeldab isikuandmete töötlemist. Ent komisjoni ettepanek võib põhjustada ka rändajate ja pagulaste, eelkõige kaitset vajava haavatava inimrühma õiguste tõsist rikkumist.

Selles arvamuses käsitletakse viit peamist andmekaitseprobleemi ja kutsutakse üles ettepaneku teksti veelgi parandama, et tagada täielik kooskõla andmekaitsepõhimõtetega. Euroopa Andmekaitseinspektor peab nimetatud kooskõla nii algatuse edu kui ka õigusliku kontrolli läbimise võtmeks. Eelkõige soovitakse:

- seoses ettepaneku eesmärkidega hinnata eraldi kahe tuvastatud eesmärgi, rände ja turvalisusega seotud meetmete vajalikkust ja proportsionaalsust, kuna nende eesmärkide puhul on kohaldatavad erinevad andmekaitsereeglid;
- seoses isikuandmete kogumisega täpsustada ameti töötlemistegevuse ulatust, kuna praegune ettepanek tähendab, et uus amet muutub isikuandmete keskuseks, kus saab olema suurel hulgal isikuandmeid;
- piiritleda täpselt kohustuste jagunemine uue ameti ja Euroopa Liidu liikmesriikide vahel, et iga vastutava töötleja vastutus seoses andmekaitsekohustustega oleks selge;
- täpsustada isikuandmete kolmandatele riikidele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele edastamise põhimõtteid, pidades meeles, et andmete edastamine peab põhinema adekvaatsuse hindamisel või sobivate kaitsemeetmete rakendamisel;
- seoses rändajate ja pagulaste põhiõiguste austamisega tagatise, et rändajaid ja pagulasi teavitatakse nende õigustest neile mõistetaval viisil, nii et nad saavad oma õigusi teostada.

Üldiselt peab uus amet olema piisavalt varustatud ja suutma täita oma kohustusi seoses andmekaitsereeglitest kinni pidamise ning nende isikute huvide ja õiguste kaitsmisega, kellele töödeldavad andmed seostuvad.

1. Ettepaneku kontekst

1. Komisjon andis 15. detsembril 2015 välja olulise meetmestiku, mida tuntakse paremini piiripaketina ⁽¹⁾, eesmärgiga tugevdada Euroopa Liidu välispiiride haldust ja kaitsta paremini Schengeni ala. Selle paketi peamine algatus on Euroopa piiri- ja rannikuvalve loomise määruse ettepanek ⁽²⁾ (edaspidi „ettepanek“), millega sätestatakse Euroopa

⁽¹⁾ Piiripakett koosneb 13 seadusandlikust dokumendist: Euroopa piiri- ja rannikuvalve loomise ettepanek koos komisjoni teatisega, Schengeni piirieskirjade muutmise ettepanek, et hakata ELi sisenevaid ja EList lahkuvaid Euroopa Liidu kodanikke kohustuslikus korras süstemaatiliselt kontrollima, ettepanek võtta kasutusele Euroopa reisidokument illegaalselt ELis viibivate kolmanda riigi kodanike tagasisaatmiseks, Euroopa piiride valvamise süsteemi rakendamise ja halduse praktiline käsiraamat, Kreekas esmase vastuvõtu keskuste rakendamise vahearuanne, Itaalias esmase vastuvõtu keskuste rakendamise vahearuanne, ettepanek peatada ajutiselt ELi ümberpaigutamise mehhanismist tulenevad Rootsi kohustused, komisjoni soovitus vabatahtliku humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kava kohta Türgiga, aruanne järelemeetmete kohta, mis on võetud seoses pagulasvoogude Lääne-Balkani rändekoridoris liikumise teemal peetud juhtide kohtumisega, ettepanek muuta Euroopa Kalanduskontrolli Ameti asutamise akti ja ettepanek muuta Euroopa Meresõiduohutuse Ameti asutamise akti. Kõik nimetatud dokumendid on aadressil http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/securing-eu-borders/index_en.htm

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek, mis käsitleb Euroopa piiri- ja rannikuvalvet ning millega tunnustatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 2007/2004, määrus (EÜ) nr 863/2007 ja nõukogu otsus 2005/267/EÜ (COM(2015) 671 final).

integreeritud piirihalduse üldpõhimõtted ning mis on järg 2015. aasta kevadel päevakorda võetud komisjoni rände tegevuskavale⁽¹⁾ ja teataval määral julgeoleku tegevuskavale⁽²⁾.

2. Euroopa Ülemkogu kutsus 17. detsembril 2015 üles ettepanekut kiiresti vastu võtma ja palus Euroopa Liidu Nõukogul saavutada poliitiline kokkulepe enne praeguse eesistumisperioodi lõppu⁽³⁾. Kaasseedusandjad on kiirendanud oma ettepaneku üle peetavaid arutelusid. Eesistujariik Madalmaad kavatseb soovitud tähtjast kinni pidada⁽⁴⁾ ning Euroopa Parlament on esialgu kavandanud täiskogu istungi ettepaneku üksikasjalikuks hindamiseks juuni algusesse⁽⁵⁾.
3. Euroopa Andmekaitseinspektor tunnistab rändekriisi ja terrorismiohtu, millega Euroopa Liit silmitsi seisab, ning kiirete ja mõttekate meetmete rakendamise olulisust selle olukorraga ELi tasandil tegelemiseks. Ta väljendab heameelt Euroopa Komisjoni jõupingutuste üle reageerida kiiresti praegusele sündmuste käigule. Sellele vaatamata on Euroopa Andmekaitseinspektori ülesanne tuletada meelde andmekaitse põhiõiguse austamise olulisust ja anda nõu, kuidas andmekaitsemeetmeid paremini uutesse seadusandlikesse meetmetesse lisada, arvestades Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikleid 7 ja 8⁽⁶⁾ (edaspidi „harta“) ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 16. Meil on kahju, et eespool nimetatud ajakava ei ole võimaldanud konsulteerida Euroopa Andmekaitseinspektoriga õigusloome protsessi varasemas etapis.
4. Euroopa Andmekaitseinspektor tõstab selle arvamusega esile viis peamist probleemset valdkonda, mis nõuavad kavandatud teksti täiendavat parandamist kooskõla tagamiseks andmekaitseraamistikuga. Tema märkused keskenduvad ettepaneku eesmärkidele, isikuandmete kogumisele, vastutusele seoses isikuandmete töötlemisega, isikuandmete kolmandatele riikidele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele edastamisele ning rändajate ja pagulaste põhiõiguste austamisele. Lõpuks tõstab ta esile ettepaneku need aspektid, mis vajavad olulisi selgitusi.

8. Järeldus

Euroopa Andmekaitseinspektor väljendab heameelt ettepaneku mitmete aspektide ja eeskätt asjaolu üle, et teksti on lisatud mõned kaitsemeetmed, näiteks andmete säilitamisperioodi piiramine. Ent rändajate ja pagulaste põhiõiguste võimaliku rikkumise mõjuga arvestades peab Euroopa Andmekaitseinspektor üldisemas plaanis vajalikuks hinnata eraldi ettepaneku mõlema eesmärgi tarvis kavandatud töötlemistegevuste vajalikkust ja proportsionaalsust. Üle tuleks kontrollida ka ettepaneku artikli 45 lõikega 1 kavandatud töötlemise erinevate eesmärkide vaheline kooskõla.

Õiguskindluse ja andmekaitsepõhimõtetele vastavuse tagamiseks soovib Euroopa Andmekaitseinspektor viia algatuse lõplikku teksti sisse eeskätt järgmised täpsustused ja selgitused:

— Eesmärgi määratlemine ja piiramine

— kirjeldada kogu tekstis selgesõnalisemalt ja eraldi kaht eesmärki, mida püütakse ettepanekuga saavutada;

— tagada kooskõla andmetöötlemise viisis ja viidata artikli 45 lõikes 1 selgesõnaliselt eesmärkide kooskõlale;

— sõnastada uuesti artikli 45 lõige 3, nii et sellega keelatakse selgesõnaliselt säilitatavate isikuandmete edasine töötlemine muudel eesmärkidel peale artikli 45 lõikes 1 sätestatu;

⁽¹⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Euroopa rände tegevuskava (Brüssel, 13. mai 2015, COM(2015) 240 final). Selleks ajaks oli komisjon juba leidnud, et: „Sündmuste areng Vahe-mere piirkonnas näitab selgelt, et välispiiri haldamine on üha enam jagatud vastutus. Sama kehtib Euroopa piirivalvesüsteemi kohta, mis hõlmab uut rannikuvalve funktsioonide käsitlust ELis, keskendudes varade jagamisele, ühisharjutustele ja ressursside kahesugusele kasutusele, sealhulgas Euroopa rannikuvalve loomise võimalusele.”

⁽²⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Euroopa julgeoleku tegevuskava (Strasbourg, 28. aprill 2015, COM(2015) 185 final).

⁽³⁾ Vt Euroopa Ülemkogu 17. ja 18. detsembri 2015 kohtumise järeldused aadressil <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-28-2015-INIT/en/pdf>

⁽⁴⁾ Vt justitiis- ja siseküsimuste nõukogu 25. veebruari 2016 kohtumise põhitulemused nõukogu veebilehel <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/jha/2016/02/25/>

⁽⁵⁾ Vt Euroopa Parlamendi õigusloome jälgimissüsteemis sellele teemale pühendatud veebileht [http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=&reference=2015/0310\(COD\)](http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=&reference=2015/0310(COD))

⁽⁶⁾ Euroopa Liidu põhiõiguste harta (EÜT C 364, 18.12.2000, lk 1).

- Ameti kohustused
 - täpsustada ameti töötlemistegevuste ulatust seoses ühisoperatsioonide käigus ja muude operatiivülesannete täitmisel kogutud isikuandmetega, loetledes artiklis 46 ammendavalt üles andmekategooriad, mida amet võib kasutada või mis võivad ametist läbi käia;
 - vältida selgusetust seoses vastutusega töötlemistegevuste eest ning seoses ameti, vastuvõtva liikmesriigi ja päritoluliikmesriikide vaheliste tegevuste kooskõlaga ühisoperatsioonide korral;
 - selgitada artiklis 46, mis asjaoludel edastatakse liikmesriikide poolt piiril kogutud andmed ametile, nii et sellest saab vastutav töötleja;
- Andmete kvaliteet ja turvalisus
 - täpsustada artikli 46 lõike 1 lõiku c nii, et seda ei tõlgendata üldise volitusena koguda selliseid andmeid, olenevatest artikli 46 lõike 1 lõikudes a ja b määratletud isikute kategooriatest;
 - määratleda selgelt vastutus Euroopa piiri- ja rannikuvälve poolt kasutatava ning artiklites 37 ja 38 nimetatud seadmestiku turvalisuse eest selle elutsükli kõikides etappides;
- Edastamised
 - viidata artikli 44 lõikes 4 rahvusvahelistele organisatsioonidele seoses isikuandmete edastamise keeluga ja viia artikli 51 lõige 4 sellega kooskõlla;
 - täpsustada artiklit 51, sõnastades uuesti selle lõike 4 ja jagades selle kaheks sätteks, et käsitleda eraldi Euroopa Liidu siseste üksuste koostööd ja koostööd rahvusvaheliste organisatsioonidega;
- Andmesubjektide õigused
 - täpsustada artiklis 72, et andmekaitseametnik tegeleb eraldi andmekaitseõiguste ja seotud kaebustega;
 - tagada selles kontekstis andmesubjektidele teabe andmine eakohasel viisil, kasutades selget ja lihtsat keelt ning vältides õigusterminoloogiat;
 - lisada siseriiklikud andmekaitseasutused nende asutuste loendisse, millele viidatakse artikli 15 lõike 3 lõigus l;
 - välistada võimalus, et kontaktametnikel on juurdepääs artikli 11 lõikes 4 nimetatud siseriiklikele ja Euroopa infosüsteemidele ilma vastavat vajadust tõendamata.

Brüssel, 18. märts 2016

Euroopa Andmekaitseinspektor

Giovanni BUTTARELLI
